

Uofficiel oversættelse af den originale engelske tekst¹

CRC/C/DNK/CO/5

Distr.: Generel

29. september 2017

FN's Børnekomité

Sammenfattende bemærkninger til Danmarks femte periodiske rapport²

I. Indledning

1. Komitéen behandlede Danmarks femte periodiske rapport (CRC/C/DNK/5) på sit 2230. og 2231. møde (jf. CRC/C/SR.2230 og 2231), som blev afholdt den 15. september, og vedtog nærværende sammenfattende bemærkninger på sit 2251. møde, som blev afholdt den 29. september 2017.

2. Komitéen takker for modtagelsen af deltagerstatens femte periodiske rapport samt skriftlige svar på de fremsatte spørgsmål (CRC/C/DNK/Q/5/Add.1), som har ført til en bedre forståelse af situationen, for så vidt angår børns rettigheder i deltagerstaten. Komitéen påskønner muligheden for at have en konstruktiv dialog med den tværsektorielle delegation fra deltagerstaten.

II. Deltagerstatens opfølgende foranstaltninger og resultater

3. Komitéen påskønner de resultater, deltagerstaten har opnået på forskellige områder, herunder ratificering eller tiltrædelse af internationale instrumenter, særligt ratificeringen af den valgfrie protokol til FN's Konvention om Barnets Rettigheder om en procedure for henvendelser, samt tilbagetrækningen af den i forbindelse med ratificeringen udarbejdede erklæring vedrørende territoriale forbehold for Færøerne og Grønland i forhold til den valgfrie protokol til FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandlende salg af børn, børneprostitution og børnepornografi. Komitéen har endvidere med tilfredshed noteret sig de lovgivningsmæssige, institutionelle og politiske foranstaltninger, der er indført i forbindelse med implementering af konventionen, herunder særligt ændring af retsplejeloven, der udvider brugen af videoafhøringer af børn i retssager; ændring af børneloven af 2014, der sikrer, at statsforvaltningen har pligt til at høre barnets synspunkter i børnersager; ændring af straffeloven, der hæver strafferammen for voldtægt og seksuel omgang med børn under den seksuelle lavalder ved udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed, samt tiltag iværksat den 18. december 2016 og den 3. februar 2017 (jf. CRC/C/DNK/Q/5/Add.1, pkt. 69 – 70) og den nationale strategi mod æresrelaterede konflikter fra 2012; etableringen af Rigspolitiets Nationale Cyber Crime Center (NC3) i 2014; Naalakkersuisuts strategi og

---

¹ Dette er en uofficiel oversættelse af Institut for Menneskerettigheder, november 2017.

² Vedtaget af Komitéen på dets samling nr. 76 (11.-29. september 2017).

handlingsplan mod vold 2014-2017 (Grønland); og den nationale plan til forebyggelse af vold i forhold og nære relationer fra 2011 (Færøerne).

III. Primære problemområder og anbefalinger

4. Komitéen minder deltagerstaten om at konventionens rettigheder er uløseligt forbundne og gensidigt afhængige og understreger vigtigheden af samtlige anbefalinger, der fremgår af nærværende sammenfattende bemærkninger. Komitéen ønsker at henlede deltagerstatens opmærksomhed på anbefalinger inden for følgende områder, hvor der skal træffes hasteforanstaltninger: seksuelt misbrug og seksuel udnyttelse (pkt. 21); børn afskåret fra deres familiemæssige omgivelser (pkt. 27); børn med handicap (pkt. 29); levestandarder (pkt. 35); mindreårige asylansøgere (pkt. 40); og uledsagede børn (pkt. 42).

A. Generelle gennemførelsesforanstaltninger (konventionens artikel 4, 42 og 44, stk. 6)

Forbehold

5. I lyset af Wien-erklæringen og -handlingsprogrammet, som blev vedtaget på Verdenskonferencen om Menneskerettigheder i 1993 (A/CONF.157/23), gentager komitéen sine tidligere anbefalinger (jf. CRC/C/DNK/CO/4, pkt. 9) og anbefaler, at deltagerstaten overvejer at ophæve forbeholdet i relation til konventionens artikel 40, pkt. 2, litra b.

Konventionens status

6. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten iværksætter foranstaltninger med henblik på fuld og eksplicit indarbejdelse af alle konventionens bestemmelser og valgfrie protokoller i deltagerstatens nationale lovgivning for at fremme domstolenes og andre administrative beslutningsorganers anvendelse af FN's Konvention om Barnets Rettigheder og de valgfrie protokoller.

Lovgivning

7. Komitéen noterer sig deltagerstatens redegørelse for, at barnets rettigheder som følge af sektoransvarlighedsprincippet er blevet mainstreamet, men komitéen er betænkelig ved, om dette er tilstrækkeligt i forhold til retssikkerhed og ansvarlighed, og derfor anbefaler komitéen i tråd med sine tidligere anbefalinger (jf. CRC/C/DNK/CO/4, pkt. 13), at deltagerstaten, herunder myndighederne i Grønland og på Færøerne:

(a) Tager alle nødvendige forholdsregler for at sikre, at lovgivningen og de administrative bestemmelser i hele deltagerstaten fuldt ud overholder principperne og bestemmelserne i konventionen og i de to valgfrie protokoller;

(b) Vurderer udkast til lovforslag i rette tid og undersøger, hvordan de vil påvirke børn;

(c) Overvejer at udarbejde forslag til en samlet rettighedsbaseret lov om børn, som indbefatter alle konventionens rettigheder.

Samlet politik og strategi

8. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten:

(a) Udvikler en samlet politik og harmoniseret strategi for fuld implementering af konventionen;

(b) Sikrer, at en sådan samlet politik og strategi er rettighedsbaseret, og at den udgør en integreret del af den nationale udviklingsplanlægning, idet der tages fuldt hensyn til de forskellige regionale sammenhænge, herunder især i Grønland og på Færøerne;

(c) Medtager konkrete tidsfaste og målbare mål i den harmoniserede strategi for effektivt at kunne overvåge de resultater, der opnås, i forhold til at alle børn kan nyde godt af alle rettigheder, og knytter strategien til nationale, sektorielle og kommunale strategier og budgetter med henblik på at sikre en hensigtsmæssig tildeling af de økonomiske, menneskelige og tekniske ressourcer, der kræves for at gennemføre af strategien.

Koordinering

9. Komitéen noterer sig deltagerstatens redegørelse om sektoransvarlighed i forhold til implementering af børns rettigheder. Komitéen minder dog deltagerstaten om, at det af hensyn til en samlet, struktureret og overvåget implementering af alle barnets rettigheder er væsentligt, at der etableres et koordinerende organ, som har det overordnede ansvar for organisering, koordinering og evaluering af implementeringen på sektorniveau af alle aspekter af konventionen, samt tilknyttede strategier og børnehandlingsplaner. Komitéen anbefaler således, at deltagerstaten overvejer at etablere et sådant koordinerende organ på højt interministerielt plan.

Tildeling af ressourcer

10. I lyset af de besparelser, der har været for nyligt, fx reduktionen af børnetilskuddet med 5 %, som potentielt vil få en negativ indvirkning på implementeringen af konventionens rettigheder, særligt når det gælder børn fra lavindkomstfamilier, anbefaler komitéen under henvisning til sin generelle bemærkning nr. 19 (2016) vedrørende offentlige budgetter til realisering af barnets rettigheder, at deltagerstaten afstår fra at indføre yderligere besparelser uden først at have foretaget en konsekvensvurdering af økonomiske stramninger på områder, som direkte og indirekte knytter sig til børns rettigheder, og at deltagerstaten snarest muligt ophæver de foranstaltninger, som har en negativ påvirkning.

Dataindsamling

11. Komitéen tilskynder til, at deltagerstaten forbedrer sine statistiske systemer og analyser vedrørende implementering af konventionen på Færøerne og i Grønland, og sikrer, at der systematisk indsamles data, og at disse data anvendes ved udarbejdelsen af politikker og programmer i relation til fattigdom, vold og misbrug. Komitéen anbefaler generelt, at deltagerstaten fortsat styrker sin kapacitet inden for systematisk indsamling og analyse af data, fordelt på bl.a. alder, køn og etnisk baggrund, i forhold til samtlige af konventionen omfattede områder og i hele deltagerstaten.

B. Generelle principper (konventionens artikel 2, 3, 6 og 12)

Ikke-diskrimination

12. Komitéen har noteret sig, at diskrimination generelt er forbudt ved lov, men anbefaler at deltagerstaten:

(a) Sikrer, at alle børn, herunder børn som går på kostskole, eller udenlandske børn, som modtager undervisning på et midlertidigt undervisningssted, har adgang til det almindelige undervisningssystem i henhold til folkeskoleloven;

(b) I lyset af, at diskrimination som følge af handicap eller seksuel orientering kun er forbudt i forhold til arbejdsmarkedet, vedtager konkret anti-diskriminationslovgivning, som eksplicit forbyder diskrimination på alle områder, mod børn med handicap og homo- og biseksuelle samt trans- og interkønnede børn;

(c) Fortsat iværksætter opmærksomhedsskabende foranstaltninger med henblik på at bekæmpe alle former for diskrimination mod børn fra etniske minoritetsgrupper, asylsøgende børn, flygtningebørn eller romabørn, børn med handicap og homo- og biseksuelle samt trans- og interkønnede børn.

Respekt for barnets synspunkter

13. Komitéen har med tilfredshed noteret sig, at mange relevante love har forbedret inddragelsen af børn i beslutningsprocessen, men anbefaler under henvisning til sin generelle bemærkning nr. 12 (2009) om barnets ret til at blive hørt, at deltagerstaten sikrer, at den lovgivning, der anerkender barnets ret til at blive hørt, finder anvendelse i beslutningsprocesser på alle uddannelsesniveauer, herunder særligt på private grundskoler, og at disse skoler ligeledes underlægges forvaltningslovens bestemmelser om høring af de berørte parter.

14. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten sikrer, at barnets synspunkter altid og på passende vis tages i betragtning, når der indgås aftaler om forældremyndighed, for dermed at yde barnet en bedre beskyttelse mod negative konsekvenser af forældrenes skilsmisse eller separation.

C. Borgerlige rettigheder og friheder (konventionens artikel 7, 8 og 13-17)

Statsborgerskab

15. Komitéen tilskynder til, at deltagerstaten tilsikrer, at alle børn automatisk får dansk statsborgerskab, hvis de er født i Danmark og ellers ville være statsløse.

Retten til at kende og modtage omsorg fra sine forældre

16. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten sikrer, at et barn, som er blevet adskilt fra sine forældre af hensyn til barnets tarv, eller som er blevet bortadopteret, har ret til så vidt muligt at få kendskab til sin egen herkomst, hvis barnet selv ønsker det.

D. Vold mod børn (konventionens artikel 19, 24, stk. 3, 28, stk. 2, 34, 37, litra a, og 39)

Tortur og grusom eller nedværdigende behandling eller straf

17. Komitéen har noteret sig et fald i forekomsten af isolationsfængsling, baseret på domstolsafgørelser, af børn i varetægtsfængsel, men tilskynder til, at deltagerstaten afskaffer isolationsfængsling.

Fysisk afstraffelse

18. Komitéen har med tilfredshed noteret sig, at fysisk afstraffelse er retsstridig, men i lyset af indberetninger om, at vold mod børn fortsat forekommer inden for familien, henledes deltagerstatens opmærksomhed på komitéens generelle bemærkning nr. 8 (2006) om barnets ret til beskyttelse mod fysisk afstraffelse og anden grusom eller nedværdigende form for straf, og komitéen anbefaler at deltagerstaten:

(a) Styrker sin indsats for at øge opmærksomheden om, at vold mod børn, herunder fysisk afstraffelse, er i strid med loven, og på passende vis implementerer forbuddet, samt at deltagerstaten i samarbejde med

medierne og uddannelsessektoren sikrer, at børn informeres om deres rettigheder i forhold til beskyttelse mod vold;

(b) Fremmer positive, ikke-voldelige og deltagelsesorienterede former for børneopdragelse samt yder støtte til forældre, som har svært ved at leve op til deres ansvar i forhold til børneopdragelse.

Misbrug og omsorgssvigt

19. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten:

(a) Øger kommunernes kapacitet, hvis dette er nødvendigt for at kunne identificere børnemisbrugssager og for omgående og i tilstrækkelig grad at kunne tage hånd om børn, der er ofre;

(b) Yderligere styrker sine opmærksomhedsskabende og uddannelsesmæssige tiltag – herunder kampagner – med inddragelse af børn, og udarbejder en samlet strategi for forebyggelse og bekæmpelse af misbrug af børn.

(c) Yder den nødvendige støtte til forældre, som er i risiko for at udsætte deres børn for omsorgssvigt, med særlig fokus på situationen i Grønland.

Seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug

20. Komitéen påskønner deltagerstatens foranstaltninger med henblik på at forebygge seksuelt misbrug, herunder seksuelt misbrug på nettet, tilbyde rehabilitering til ofre, samt sikre, at gerningsmanden får en passende straf, men noterer sig samtidig med dyb bekymring, at seksuelt misbrug af børn, herunder seksuelt misbrug på nettet, er udbredt, med særligt høje forekomster i Grønland, samt at:

(a) Børn, som vidner i retten i sager om seksuelt misbrug, fortsat udsættes for ventetider;

(b) Fagfolk, som arbejder med børn eller leverer ydelser til børn, ikke har nogen særlig uddannelse i at identificere seksuelt misbrug af børn;

(c) Der ikke i tilstrækkelig grad er information tilgængelig på grønlandsk for børn, om hvordan seksuelt misbrug kan indberettes.

21. Komitéen tilskynder til, at deltagerstaten styrker sin indsats i forhold til at bekæmpe seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug og anbefaler, at der iværksættes særlige foranstaltninger til at imødegå situationen i Grønland, hvor forekomsten af seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug af børn angiveligt er særlig høj. Komitéen anbefaler desuden, at deltagerstaten:

(a) Fremskynder domstolenes behandling af sager om seksuelt misbrug af børn med henblik på at reducere ventetiden for de ofre, der skal vidne i disse sager, samt udvider brugen af videoafhøringer;

(b) Fortsætter med at udvikle programmer og politikker til forebyggelse, rehabilitering og social reintegration af børn, der er ofre, bl.a. ved at etablere flere børnehuse, hvilket har været et meget vellykket initiativ;

(c) Sikrer, at de fagfolk, der arbejder med børn, interagerer med børn eller leverer ydelser til børn, er særligt uddannede i at identificere sager vedrørende seksuelt misbrug af børn;

(d) Omgående iværksætter foranstaltninger, der skal sikre, at let forståelig information om indberetning af seksuelt misbrug er tilgængelig på alle niveauer i skolesystemet samt i de medier, der henvender sig til børn, herunder på grønlandsk og færøsk.

Kønsbaseret vold

22. I lyset af resultatet af en EU-undersøgelse fra 2014, som viste at 46 % af alle kvinder i Danmark havde oplevet en eller anden form for fysisk, seksuel eller psykisk vold, inden de var fyldt 15 år, og under henvisning til komitéens generelle bemærkning nr. 13 (2011) om barnets ret til beskyttelse mod alle former for vold, samt delmål 5.2 i de bæredygtige udviklingsmål om eliminering af vold mod alle kvinder og piger, herunder seksuel udnyttelse og andre former for udnyttelse, anbefaler komitéen, at deltagerstaten:

(a) I samarbejde med medierne og uddannelsessektoren iværksætter passende opmærksomhedsskabende foranstaltninger henvendt til den brede offentlighed med henblik på at fremme en positiv, ikke-voldelig adfærd og gøre op med enhver opfattelse af kvinder og piger som mindreværdige;

(b) Gør det til et obligatorisk element af undervisningsplanen på alle niveauer i skolesystemet, at vold mod kvinder og piger er uacceptabelt;

Mobning

23. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten fortsætter sin implementering af den nationale handlingsplan mod mobning og skaber opmærksomhed omkring de skadelige effekter af mobning, med særlig fokus på mobning på nettet, og på hvordan børn kan beskytte sig selv imod dette. Der bør indføres obligatoriske elementer i undervisningsplanen på alle niveauer i skolesystemet med fokus på accept af forskelligheder, færdigheder i konfliktløsning og kritisk og sikker brug af internettet, og lærerne og andre medarbejdere på skolerne bør have styrket deres kompetencer på dette område. Komitéen anbefaler endvidere, at skolerne afholder særlige informationsmøder for forældre om disse problemområder.

Skadelig praksis

24. I lyset af aktuelle kirurgiske indgreb på interkønnede børn, anbefaler komitéen, at deltagerstaten:

(a) Sikrer, at ingen udsættes for unødvendig medicinsk eller kirurgisk behandling i spædbarnsalderen eller barndommen, garanterer de pågældende børns kropslige integritet, selvstændighed og selvbestemmelse og yder passende rådgivning og støtte til familier med interkønnede børn;

(b) Udvikler og implementerer en rettighedsbaseret vejledning for behandling af interkønnede børn i sundhedsvæsenet, som opstiller de procedurer og trin, sundhedspersonalet skal følge;

(c) Undersøger tilfælde af kirurgisk og anden medicinsk behandling udført på interkønnede børn uden deres informerede samtykke og vedtager lovmæssige bestemmelser, der giver børn, som er ofre for denne type behandling, mulighed for at få genoprejsning, herunder passende erstatning;

(d) Uddanner og oplærer sundhedsfagligt og psykologisk personale i diversiteten i seksuel orientering og dertil knyttede biologiske og fysiske aspekter, og i konsekvensen af unødvendige kirurgiske og andre medicinske indgreb på interkønnede børn.

Telefonisk rådgivning

25. Komitéen påskønner børns adgang til telefonisk rådgivning i Danmark, i Grønland og på Færøerne men anbefaler, at deltagerstaten institutionaliserer den telefoniske rådgivning, gør den tilgængelig 24

timer i døgnet og tilfører de menneskelige, økonomiske og tekniske ressourcer, der er nødvendige for, at den fungerer effektivt.

E. Familieliv og alternativ omsorg (konventionens artikel 5, 9-11, 18, stk. 1 og 2, 20-21, 25 og 27, stk. 4)

Børn afskåret fra deres familiemæssige omgivelser

26. Komitéen har med tilfredshed noteret sig, at deltagerstaten afsætter betydelige ressourcer til forebyggende foranstaltninger for at undgå anbringelser af børn uden for hjemmet, og at der er sket en stigning i antallet af børn i plejefamilier, når børnene ikke kan bo hos deres familie, men komitéen udtrykker bekymring over, at:

- (a) Mange børn, som ikke kan bo hos deres familie, fortsat bliver anbragt på opholdssteder og døgninstitutioner, særligt børn med handicap;
- (b) Børn, som anbringes på opholdssteder og døgninstitutioner, ofte må flytte fra én institution til en anden;
- (c) Det for nyligt har vist sig, at Københavns Kommune har truffet beslutninger om at anbringe børn uden for hjemmet uden lovhjælp, uden høring af de berørte parter, uden at udlevere klageinstruktion, uden vurdering af barnets ret til kontakt og uden en handlingsplan for barnet, og at en sådan fejlbehandling af sager vedrørende anbringelse af børn på opholdssteder og i døgninstitutioner også finder sted i andre kommuner;
- (d) Børn ikke i tilstrækkelig grad bliver hørt i sager om anbringelse uden for hjemmet, herunder i sager i Grønland;
- (e) Levevilkårene på opholdssteder og i døgninstitutioner ikke altid lever op til konventionen.
- (f) Selvom brug af fiksering på opholdssteder og døgninstitutioner kun er tilladt i særlige tilfælde, efterleves denne begrænsning ikke altid i praksis, og børn, som udsættes for fiksering i plejefamilier, har ingen klageadgang.

27. Idet komitéen henleder deltagerstatens opmærksomhed på FN's retningslinjer for alternativ anbringelse af børn (jf. FN's Generalforsamlings resolution 64/142, bilag), anbefaler komitéen, at deltagerstaten:

- (a) Yderligere understøtter og fremmer familiebaseret pleje og styrker familieplejesystemet for børn, som ikke kan bo sammen med deres familie, med henblik på at nedbringe institutionsanbringelsen af børn, idet der særligt fokuseres på børn med handicap;**
- (b) Sikrer, at børn på opholdssteder og døgninstitutioner ikke hyppigt flyttes fra én institution til en anden;**
- (c) Øger kommunernes kapacitet til at implementere kontrolprocedurer og kriterier i forhold til beslutninger om børns anbringelse på opholdssteder og døgninstitutioner;**
- (d) Sikrer barnets mulighed for at blive hørt i disse sager, herunder i sager i Grønland, og at barnets synspunkter bliver tillagt passende vægt;**
- (e) Sikrer, at der tildeles tilstrækkelige menneskelige, tekniske og økonomiske ressourcer til at oprette relevante tilbud til beskyttelse af børn og alternative plejecentre i alle kommuner for at sikre børn i disse**

tilbud og centre en passende levestandard, fjerne hindringer for deres positive udvikling, fx overbelægning, og fremme rehabiliteringen og den sociale reintegration af børn, der bor i disse tilbud og centre, så vidt muligt;

(f) Strammer reglerne for brug af fiksering og sikrer, at personalet på opholdssteder og døgninstitutioner har en passende uddannelse og opretter anonyme og tilgængelige klagesystemer på institutionerne, fx lukkede klagekasser, så de børn, der bor på institutionerne, har mulighed for at indberette vidtgående brug af fiksering eller andre former for misbrug;

(g) Styrker de regelmæssige, uafhængige og uanmeldte kontrolbesøg på alle typer af institutioner og i plejefamilier, og sikrer periodisk evaluering af anbringelser af børn i familiepleje og på institutioner, samt overvåger kvaliteten af den pleje, der ydes, herunder ved at sikre let adgang til indberetninger, overvågning og afhjælpning i forbindelse med mishandling af børn.

F. Handicap, grundlæggende sundhed og velfærd (konventionens artikel 6, 18, stk. 3, 23-24, 26, 27, stk. 1-3, og 33)

Børn med handicap

28. Komitéen har med bekymring noteret sig, at:

(a) Tvangsbehandling og institutioners personales brug af fiksering fortsat er tilladt i henhold til deltagerstatens lovgivning;

(b) Aktuelle økonomiske stramninger har medført en relativ reduktion af støtten til handicaprelaterede ekstraomkostninger, hvilket også kan påvirke børn med handicap;

(c) Undervisning ikke er tilstrækkeligt inkluderende, og at andelen af børn med handicap, som gennemfører folkeskolen med afsluttende eksamen, samt antallet af børn med handicap, som tager en ungdomsuddannelse, ligger signifikant under tilsvarende tal for børn uden handicap;

(d) Offentlige faciliteter, herunder skoler, ikke altid er fuldt tilgængelige for handicappede;

(e) Visse grupper af døve, herunder særligt døvfødte børn med Cochlear Implant, angiveligt er forhindrede i at lære og kommunikere på Dansk Tegnsprog, hvilket FN's Handicapkomité for nyligt udtrykte bekymring over (jf. CRPD/C/DNK/CO/1, pkt. 44).

29. Under henvisning til sin generelle bemærkning nr. 9 (2006) om rettigheder for børn med handicap, tilskynder komitéen til, at deltagerstaten anlægger en menneskerettighedsbaseret tilgang til handicap, formulerer en samlet strategi for inklusion af børn med handicap og:

(a) Sikrer, at børn med handicap, herunder børn med psykosociale og/eller intellektuelle handicap, under ingen omstændigheder bliver indlagt på et hospital eller anbragt på en institution under tvang, men at de i stedet får støtte i form af et lokalt plejetilbud, og sikrer, at børn, som er anbragt på en institution eller et psykiatrisk hospital under ingen omstændigheder må udsættes for vidtgående brug af fiksering, indtil dette mål er opnået;

(b) Forpligter sig til ikke at gennemføre yderligere besparelser, som kan krænke rettigheder for børn med handicap;

(c) Yderligere styrker den samlede indsats med henblik på at udvikle inkluderende undervisning, prioritere inkluderende undervisning højere end anbringelse af børn i specialinstitutioner og

specialklasser og uddanne lærere til at arbejde i integrerede klasser, hvor de yder individuel støtte og sikrer, at børn med indlæringsvanskeligheder får den nødvendige ekstra opmærksomhed. Målet er at øge antallet af børn med handicap, som tager en eksamen, så det når samme niveau som for jævnaldrende uden handicap;

(d) Yderligere styrker tilgængeligheden til offentlige bygninger, herunder skoler;

(e) Anerkender alle døve børns ret til at lære og kommunikere på dansk tegnsprog, uanset hvilken lægelig behandling, de har modtaget, i tråd med anbefalingen fra FN's Handicapkomité (jf. CRPD/C/DNK/CO/1, pkt. 45);

(f) Hurtigt vedtager de retningslinjer, som er under udarbejdelse, for forebyggelse og opdagelse af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge med eller uden handicap.

Psykisk sundhed

30. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten:

(a) Øger indsatsen over for spiseforstyrrelser, hvilket ser ud til at være særligt fremhæskende blandt piger, bl.a. ved opmærksomhedsskabende tiltag og kampagner på skoler, og endvidere opfordrer medierne, herunder sociale medier, til at deltage i sådanne opmærksomhedsskabende kampagner;

(b) Sikrer, at adgangen til psykologbistand ikke er afhængig af familiens økonomiske midler;

(c) Sikrer, at alle, der arbejder professionelt med børn, er uddannet i at identificere og gribe ind over for tidlige selvmordstendenser og psykiske problemer, med særligt fokus på situationen i Grønland, hvor antallet af børn, som har forsøgt selvmord, angiveligt er forholdsvis højt;

(d) Sikrer, at beskyttelsesforanstaltningerne i psykiatriloven også gælder for børn under 15 år;

(e) Sikrer, at diagnosticeringen af børn med opmærksomhedsunderskud/hyperaktivitetsforstyrrelse udføres stringent, at der forsøges i de primære årsager til sådanne forstyrrelser, at medicin ordineres som sidste udvej og kun efter en individuel vurdering af, hvad der er i barnets bedste interesse, at børn og deres forældre på behørig vis informeres om mulige bivirkninger af en eventuel medicinsk behandling og om ikke-medicinske alternativer hertil, og at der ydes støtte til indsatser, der har til formål at udvikle ikke-medicinsk behandling af børn med sådanne forstyrrelser.

Unge sundhed

31. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten tilpasser sin abortlovgivning på Færøerne til lovgivningen i Danmark for at sikre unge piger lige adgang til sikker og lovlig abort.

Ernæring

32. I lyset af indberetninger om, at indbyggerne i visse små bygder og byer i Grønland lider af betydelig fødevaremangel i perioden fra januar til maj, hvilket især har negative konsekvenser for børn fra lavindkomstfamilier, anbefaler komitéen, at deltagerstaten tildeler passende ressourcer for at sikre, at der i alle områder af Grønland er tilstrækkeligt med ernæringsrigtige fødevarer, og for at sikre, at der kan ydes passende støtte til lavindkomstfamilier, så familierne kan give deres børn tilstrækkelig og sund mad. I denne forbindelse anbefaler komitéen desuden, at deltagerstaten udarbejder politikker, der sikrer, at det er muligt og økonomisk overkommeligt at købe sund mad i Grønland, og fremmer oplysningskampagner om børns fordele ved at spise sundt.

Stof- og alkoholmisbrug

33. Komitéen har med tilfredshed noteret sig, at alkoholforbruget blandt børn i Danmark (eksklusive Grønland og Færøerne) er faldet, men komitéen anbefaler, at deltagerstaten fortsat arbejder på at nedbringe alkoholforbruget blandt børn og unge, med særlig fokus på situationen i Grønland, bl.a. ved at sørge for, at børn og unge modtager korrekt og objektiv information såvel som træning i basale livsfærdigheder, i forhold til forebyggelse af tobaks-, alkohol- og stofmisbrug, samt ved at udvikle lettilgængelige og ungdomsvenlige afvænningsstilbud og skadesreducerende tilbud.

Levestandard

34. Komitéen har med tilfredshed noteret sig, at levestandarden i Danmark (eksklusive Grønland og Færøerne) er relativ høj, og at antallet af børn i risiko for at ende i fattigdom eller social udstødelse er forholdsvist lav sammenlignet med andre europæiske lande, men noterer sig alligevel med bekymring, at:

(a) Deltagerstaten i 2016 afskaffede den fattigdomsgrænse, som blev indført i 2013, og endvidere introducerede et kontanthjælpsloft såvel som en regel ifølge hvilken, kontanthjælpsmodtagere skal kunne dokumentere, at de har arbejdet 225 timer inden for de sidste 12 måneder, og at den øgede fattigdom som følge disse tiltag særligt vil påvirke børn af ikke-vestlig oprindelse;

(b) Der stadig er relativ høj børnefattigdom i Grønland og på Færøerne.

35. Komitéen henleder deltagerstatens opmærksom på delmål 1.3 i de bæredygtige udviklingsmål om indførelse af nationalt passende sociale beskyttelsessystemer og indsatser for alle, og komitéen anbefaler, at deltagerstaten:

(a) Genindfører fattigdomsgrænsen fra 2013, underlader at begrænse kontanthjælpen yderligere og yder tilstrækkelig kontanthjælp for at forhindre, at børn lever i fattigdom, med særlig fokus på børn af fremmed herkomst;

(b) Udvikler specifikke foranstaltninger til fattigdomsbekæmpelse rettet mod børn i Grønland ved at tage hånd om den høje arbejdsløshed blandt familieforsørgere;

(c) Implementerer specifikke foranstaltninger til fattigdomsbekæmpelse målrettet børn på Færøerne, med særlig fokus på enlige forsørgere;

(d) Afholder målrettede konsultationer med familier, børn og børnerettighedsorganisationer om børnefattigdomsproblematikken med henblik på at fremme eksisterende strategier og foranstaltninger til at bekæmpe børnefattigdom.

G. Uddannelse, fritid og kulturelle aktiviteter (konventionens artikel 28-31)

Uddannelse, herunder erhvervsuddannelse og -vejledning

36. Under henvisning til sin generelle bemærkning nr. 1 (2001) om formålene med uddannelse, og idet komitéen noterer sig delmål 4.1 i de bæredygtige udviklingsmål om at sikre, at alle piger og drenge gennemfører gratis grundskole og ungdomsuddannelse af en høj kvalitet, så børnene opnår relevant og effektiv læring, anbefaler komitéen, at deltagerstaten:

(a) Sikrer, at børn, som er anbragt i alternativ pleje, har regelmæssig og passende adgang til uddannelse på samme niveau som jævnaldrende børn, der ikke er anbragt i alternativ pleje;

- (b) Øger antallet af kvalificerede lærere betydeligt i de små byer og bygder i Grønland;**
- (c) Sørger for særlig uddannelse til lærere for at øge støtten til børn med dansk som andetsprog;**
- (d) I overensstemmelse med anbefalingerne fra FN's Kvindekongvention (jf. CEDAW/C/DNK/CO/8, pkt. 28(a)), intensiverer sin indsats for at sikre et varieret udbud af både akademiske og erhvervsrettede uddannelser til kvinder, mænd, piger og drenge.**

Menneskerettighedsuddannelse

37. Komitéen har noteret sig, at menneskerettighedsuddannelsen i folkeskolen er blevet styrket i forbindelse med skolereformen fra 2014, men henleder deltagerstatens opmærksomhed på verdensprogrammet for undervisning i menneskerettigheder og anbefaler, at deltagerstaten intensiverer indsatsen for at fremme menneskerettighedsuddannelsen på alle uddannelsesniveauer på tværs af alle typer af skoler og desuden fremmer uddannelsen af lærere på dette område, samt undlader at vedtage de foreslåede ændringer til de Fælles Mål, hvilket ville gøre menneskerettighedsuddannelse til et vejledende læringsmål i stedet for et obligatorisk læringsmål. Komitéen anbefaler desuden, at deltagerstaten indfører obligatoriske elementer med fokus på konventionen i undervisningsplaner på alle niveauer i uddannelsessystemet.

Hvile, fritid, rekreativ udfoldelse og kulturelle og kunstneriske aktiviteter

38. Komitéen henleder deltagerstatens opmærksomhed på sin generelle bemærkning nr. 17 (2013) om barnets ret til hvile, fritid, leg, kultur og rekreative aktiviteter og anbefaler, at deltagerstaten øger tilgængeligheden af sportsaktiviteter for børn i Grønland, sikrer, at eksisterende sportscentre har længere åbningstider, og at uddannelsen af personalet i sportscentre forbedres.

I. Særlige beskyttelsesforanstaltninger (konventionens artikel 22, 30, 32-33, 35-36, 37, litra b-d, og 38-40)

Mindreårige asylansøgere og flygtningebørn

39. Komitéen påskønner deltagerstatens integrationsindsats over for flygtningebørn og deres familier og noterer sig de udfordringer, som er forbundet med det høje antal af børn, som er ankommet til deltagerstaten, samt antallet af imødekomne asylansøgninger. Komitéen noterer sig imidlertid med dyb bekymring, at:

- (a) Asylansøgende børnefamilier, som afventer deportation, kan frihedsberøves under særlige omstændigheder;**
- (b) Indsatsen for at identificere børn i sårbare situationer, hvis liv og sikkerhed kan være i fare, hvis de bliver hjemsendt, er utilstrækkelig;**
- (c) Der til trods for, at Flygtningenævnet for nyligt i to sager har tildelt flygtningestatus på baggrund af risiko for pigeomskæring, hvilket komitéen påskønner, ikke er tilstrækkelige beskyttelsesforanstaltninger til at sikre identifikation af piger i risiko for at blive omskåret;**
- (d) Barnets tarv ikke i tilstrækkelig grad vurderes og inddrages i udlændingesager;**
- (e) Ledsagede børn på nuværende tidspunkt ikke høres i asylproceduren;**

(f) Børn på eller over 15 år ikke automatisk har ret til familiesammenføring, hvorfor deres forældre ikke kan få gavn af international beskyttelse i deltagerstaten, og at retten til familiesammenføring endvidere udskydes i tre år for personer med midlertidig subsidær beskyttelsesstatus;

(g) Børn og gravide kvinder, som ikke er registeret hos udlændingemyndighederne, kun har meget begrænset adgang til sundhedspleje og sundhedsydelser udover akut lægehjælp;

(h) Børn, hvis asylansøgning er blevet afslået, ikke har adgang til den samme sociale beskyttelse som børn, der er lovligt bosiddende i deltagerstaten.

40. Komitéen tilskynder til, at deltagerstaten:

(a) Undlader at frihedsberøve asylansøgende børn og deres familier, som afventer hjemsendelse;

(b) Sørger for at etablere mekanismer til at overvåge situationen for udsatte personer og grupper i modtagerlandene efter hjemsendelse, selv i sager hvor personerne returnerer frivilligt, og følger op på indberetninger om tortur og mishandling, herunder med henblik på at opdatere sin asylpolitik;

(c) Træffer konkrete foranstaltninger og uddanner politi, socialarbejdere og personale på udlændingeområdet i at identificere piger, der har været ofre for, eller er i risiko for, omskæring, med henblik på at sikre, at de under ingen omstændigheder hjemsendes til forfølgelse, samt endvidere etablerer klagemekanismer, herunder i lufthavne, for piger, som frygter at blive omskåret;

(d) Sikrer, at barnets tarv indgår som det primære hensyn i alle beslutninger og aftaler i udlændingesager;

(e) Indfører samtaler for (høring af) ledsagede børn i forbindelse med asylproceduren;

(f) Tager alle nødvendige forholdsregler for at garantere princippet om familiens enhed for børn med behov for international beskyttelse, ved bl.a. at øge aldersgrænsen for børn med ret til familiesammenføring fra 15 til 18 år, ophæve udlændingelovens bestemmelse om, at personer med midlertidig beskyttelsesstatus ikke kan få familiesammenføring inden for de første tre år, samt sørge for effektiv adgang til ambassader og konsulater;

(g) Øger kapaciteten og antallet af personale, som er specialiseret i områder, der berører børn, der har psykiske problemer, for at sikre, at mindreårige asylansøgere og flygtningebørn altid tilbydes passende støtte og behandling i forhold til de traumer og andre psykiske problemer, som de måtte have;

(h) Sørger for, at uregistrerede børn og gravide kvinder har fuld adgang til sundhedspleje udover akut lægehjælp;

(i) Sikrer lige adgang til socialbeskyttelse for børn, hvis asylansøgning er blevet afslået

Uledsagede børn

41. Komitéen noterer sig med bekymring, at:

(a) Uledsagede børn under særlige omstændigheder kan frihedsberøves mens de afventer hjemsendelse, og at de fra 17-årsalderen ikke placeres i særlige børneasylcentre men i centre for voksne. Uledsagede søskende indkvarteres efter alder, hvilket betyder, at de risikerer at blive adskilt;

(b) Et stigende antal af uledsagede børn er forsvundet fra asylcentre i perioden fra 2014 til 2016, og at disse børn muligvis kan være blevet ofre for menneskehandel med henblik på seksuel udnyttelse l;

(c) Uledsagede børn, som ikke vurderes at være modne nok til at gennemgå asylproceduren, ikke får deres sager behandlet, før de anses for at være blevet tilstrækkeligt modne.

42. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten:

(a) Sikrer, at børn under ingen omstændigheder frihedsberøves, samt tilstræber at indkvarterer børn i børnevenlige omgivelser under de relevante myndigheder snarere end i asylcentre, og at deltagerstaten, indtil dette kan lade sig gøre, sikrer sig, at alle uledsagede børn anbringes i særlige asylcentre for børn, og at søskende ikke adskilles;

(b) Etablerer de nødvendige beskyttelsesforanstaltninger, herunder tilstrækkeligt overvågningspersonale, som holder øje med antallet af og navnene på alle uledsagede børn i asylcentrene, for at sikre, at uledsagede børn ikke forsvinder fra centrene. Deltagerstaten bør øge sin eftersøgningsindsats i forhold til de børn, som er forvundet fra asylcentrene, sørge for passende beskyttelse og sikre, at gerningsmænd, som er involveret i børns forsvinden, bliver behørigt retsforfulgt og straffet;

(c) Sikrer en hurtig behandling af børns asylansøgninger, idet det bør overvejes at placere størstedelen af bevisbyrden i afgørelser om flygtningestatus hos udlændingemyndighederne, hvis barnet ikke anses for at være tilstrækkeligt modent.

Salg, menneskehandel og bortførelse

43. Komitéen har med tilfredshed noteret sig deltagerstatens mange tiltag for effektivt at bekæmpe handel med børn, herunder via handlingsplanen til bekæmpelse af menneskehandel fra 2015, som er ressourcemæssigt velunderstøttet, men komitéen tilskynder til, at deltagerstaten træffer effektive foranstaltninger til at beskytte børns rettigheder på dens territorie, særligt uledsagede børns rettigheder, for at sikre, at de ikke bliver ofre for menneskehandel. Komitéen tilskynder i denne henseende til, at deltagerstaten:

(a) Fortsætter sin indsats for at etablere passende og koordinerede mekanismer til at identificere og beskytte børn, der er ofre for menneskehandel, reducere bureaukratiet og sikre systematisk og rettidig vidensdeling blandt relevante medarbejdere, samt styrke politibetjente, grænsevagter, arbejdstilsynsførende og socialarbejders evne til at identificere børn, der er ofre for menneskehandel;

(b) Sikrer, at børn, der er ofre, under ingen omstændigheder behandles som lovovertrædere, fx i forhold til illegal indvandring, giver børn, der er ofre, gratis retshjælp og støtte fra børnepSYkologer eller socialarbejdere, herunder ved at sikre tilstrækkelige menneskelige, tekniske og økonomiske ressourcer, samt sikrer, at alle børn, der er ofre, har adgang til børne- og kønstilpassede klagesystemer, såvel som til passende ikke-diskriminerende procedurer til ansøgning om genoprejsning eller erstatning;

(c) Sikrer, at børn, der ikke kan garanteres vidnebeskyttelse i forbindelse med tilbagesendelse, får tilladelse til at bo i Danmark og modtager beskyttelse. Adgang til husly og midlertidig opholdstilladelse for udenlandske børn, der er ofre for menneskehandel, bør garanteres i efterforskningsperioden, bl.a. gennem øget anvendelse af ændringen til udlændingeloven fra 2013, som tillader udstedelse af midlertidig opholdstilladelse til ofre for menneskehandel, som ikke har lovligt ophold, men som samarbejder med myndighederne, og som forlænger 120-dages restitutions- og refleksionsperioden inden hjemsendelse.

Administration af ungdomsretspleje

44. Komitéen har med tilfredshed noteret sig, at andelen af børn, som er i konflikt med loven, er faldet og påskønner deltagerstatens indsats for at forebygge ungdomskriminalitet, herunder initiativerne til styrkelse af unge menneskers modstandsdygtighed over for ekstremisme, som er indeholdt i den nationale handlingsplan for bekæmpelse af radikaliserings og ekstremisme fra oktober 2016, men komitéen tilskynder med henvisning til sin generelle bemærkning nr. 10 (2007) om børns rettigheder inden for ungdomsretsplejen til, at deltagerstaten bringer sit ungdomsretsplejesystem i overensstemmelse med konventionen og andre relevante standarder. Komitéen tilskynder særligt til, at deltagerstaten:

- (a) Hurtigt vedtager og gennemfører det system til forebyggelse af ungdomskriminalitet, som deltagerstaten p.t. ovevejer at introducere (jf. CRC/C/DNK/Q/5/Add.1, pkt. 61), samt integrerer fuldt ud heri De Forenede Nationers retningslinjer for forebyggelse af ungdomskriminalitet (Riyadh-retningslinjerne) vedtaget af FN's Generalforsamling i dens resolution 45/112 af 14. december 1990;
- (b) Lægger vægt på forebyggelsespolitikker, som fremmer en vellykket socialisering og integration af alle børn, særligt gennem familien, lokalsamfundet, andre grupper af unge, skoler, erhvervsuddannelser og arbejdslivet, så vel som gennem frivillige organisationer;
- (c) I lyset af, at deltagerstaten p.t. ikke har ungdomsdomstole, hurtigt etablerer specialiserede ungdomsdomstole og -procedurer med passende menneskelige, tekniske og økonomiske ressourcer, samt udpeger særlige børnedommere og sikrer, at disse modtager den nødvendige uddannelse og oplæring;
- (d) Fremmer brugen af udenretslige foranstaltninger i situationer, hvor børn står anklaget for at have begået strafbare forhold, herunder foranstaltninger såsom alternativ straf, prøveløsladelse, mægling, rådgivning og samfundstjeneste, og, hvor muligt, benytter alternative foranstaltninger i forbindelse med idømmelse af straf, idet det bør sikres, at frihedsberøvelse kun benyttes som sidste udvej og i kortest mulig tid, samt at en sådan frihedsberøvelse er genstand for regelmæssig evaluering med henblik på dens ophævelse;
- (e) Tager nødvendige skridt til at nedsætte den maksimale fængselsstraf for børn;
- (f) I lyset af, at den gældende retsplejelov tillader varetægtsfængsling af børn mellem 15 og 17 år i op til otte måneder, eller under særlige omstændigheder længere, gennemfører lovændringer for at sikre, at varetægtsfængsling kun benyttes som sidste udvej og i kortest mulig tid, og ikke mere end seks måneder, samt at varetægtsfængslinger er genstand for regelmæssig evaluering med henblik på deres ophævelse;
- (g) I lyset af den overvældende dokumentation for, at anbringelse af børn i fængsler eller arresthuse for voksne bringer børnenes basale sikkerhed og trivsel i fare, samt forringer deres fremtidige evne til at holde sig ude af kriminalitet og til at reintegrere sig i samfundet, ændrer § 78, stk. 2, i straffuldbyrdelsesloven for at sikre, at børn ikke sættes i fængsel sammen med voksne.

Opfølgning på komitéens tidligere sammenfattende bemærkninger og anbefalinger til den valgfrie protokol vedrørende salg af børn, børneprostitution og børnepornografi

45. Komitéen har med tilfredshed noteret sig deltagerstatens indsats for at gennemfører komitéens anbefalinger fra 2006 til deltagerstatens første periodiske rapport under konventionens valgfrie protokol

vedrørende salg af børn, børneprostitution og børnepornografi (jf. CRC/C/OPSC/DNK/CO/1), men anbefaler, at deltagerstaten:

- (a) Sikrer hurtig implementering af den valgfrie protokol på Færøerne og i Grønland og fremlægger konkrete oplysninger om fremgangen i sin næste periodiske rapport;
- (b) Styrker koordineringen på centralt og lokalt hold og etablerer overvågningsmekanismer til brug for den periodiske evaluering;
- (c) Øger ressourcerne til opmærksomhedsskabende kampagner og udvikler uddannelsesmateriale og kurser til relevante fagfolk;
- (d) Øger sin indsats for at bekæmpe udnyttelsen af børn inden for rejse- og turismeområdet.

Opfølgning på komitéens tidligere sammenfattende bemærkninger og anbefalinger til den valgfrie protokol til konventionen om inddragelse af børn i væbnede konflikter

46. Komitéen har med tilfredshed noteret sig deltagerstatens indsats for at gennemføre komitéens anbefalinger fra 2006 til deltagerstatens første periodiske rapport under konventionens valgfrie protokol vedrørende inddragelse af børn i væbnede konflikter (jf. CRC/C/OPAC/DNK/CO/1), men anbefaler, at deltagerstaten:

- (a) Yder bistand til den fysiske og psykiske bedring og sociale integration af børn, som kan have været inddraget i væbnet konflikt i udlandet;
- (b) Fortsætter med at udvikle løbende og systematisk uddannelse og oplæring i den valgfrie protokols bestemmelser for alle relevante faggrupper, særligt militærfolk og fredsbevarende styrker.

I. Ratificering af internationale menneskerettighedsinstrumenter

47. Komitéen anbefaler deltagerstaten at overveje at ratificere følgende centrale menneskerettighedsinstrumenter, som den endnu ikke har tiltrådt, med henblik på yderligere at styrke beskyttelsen af børns rettigheder:

- (a) Den internationale konvention om beskyttelse af alle personer mod tvungen forsvinding;
- (b) Den internationale konvention om beskyttelse af vandrende arbejdstageres og deres familiemedlemmers rettigheder.

J. Samarbejde med regionale myndigheder

48. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten samarbejder med Europarådet om implementeringen af konventionen og andre menneskerettighedsinstrumenter, i såvel deltagerstaten som i andre af Europarådets medlemslande.

IV. Implementering og rapportering

A. Opfølgning og formidling

49. Komitéen anbefaler, at deltagerstaten træffer alle nødvendige foranstaltninger for at sikre, at anbefalingerne i disse sammenfattende bemærkninger implementeres fuldt ud. Komitéen anbefaler endvidere, at den femte periodiske rapport, de skriftlige svar på de fremsatte spørgsmål og de nærværende sammenfattende bemærkninger gøres tilgængelige på landets sprog.

B. Næste rapport

50. Komitéen anmoder deltagerstaten om at fremsende dens sjette og syvende periodiske rapporter som en samlet rapport inden den 17. august 2023 og om at inkludere oplysninger om deltagerstatens opfølgning på nærværende sammenfattende bemærkninger i rapporten. Rapporten bør overholde komitéens harmoniserede traktatspecifikke retningslinjer for rapportering vedtaget den 31. januar 2014 (CRC/C/58/Rev.3) og bør ikke fylde mere end 21.200 ord (jf. FN's Generalforsamlings resolution 68/268, pkt. 16). Hvis deltagerstaten fremsender en rapport, der overstiger det fastsatte antal ord, vil deltagerstaten blive bedt om at forkorte rapporten i overensstemmelse med ovennævnte resolution. Hvis deltagerstaten ikke er i stand til at gennemgå og genindsende rapporten, vil oversættelse af rapporten med henblik på traktatkomitéens gennemgang heraf ikke kunne garanteres. 51. Komitéen anmoder endvidere deltagerstaten om at indsende et opdateret grunddokument på ikke mere end 42.400 ord, der overholder kravene til det fælles keredokument, som er beskrevet i de harmoniserede retningslinjer for rapportering under de internationale menneskerettighedstraktater, herunder retningslinjer for et fælles keredokument og traktatspecifikke dokumenter (jf. HRI/GEN/2/Rev.6, kap. I) samt pkt. 16 i FN's Generalforsamlings resolution 68/268.